

Phiên Âm và Chuyển Ngữ

Nguyễn-Chương Mt.

Sự tự tin về năng lực chuyển ngữ (Việt hóa) đang rơi rụng dần. Hiện nay vẫn có không ít người chưa phân biệt đâu là "phiên âm", đâu là "chuyển ngữ" nên nhầm lẫn lộn tùm phèo. Thậm chí có người còn lên diễn đàn nói về "Việt hóa từ ngữ" và đưa ra ví dụ, té ra đó là chữ "phiên âm"! Nói nào ngay, chẳng phải lỗi của họ, mà thuộc về lỗi của nhà trường đã không giảng dạy môn Tiếng Việt tới nơi tới chốn.

Tôi mượn tí dụ đọc thấy như sau: "Christ: Ki-Tô (phiên âm Hán Việt)". Ở đây "Ki-Tô" không phải là phiên âm từ "Christ", và cũng không có "Hán Việt" gì hết.

* PHIÊN ÂM (qua tiếng Việt), tức là nỗ lực ghi lại bằng chữ Quốc ngữ cách phát âm sao cho gần giống, hao hao với cách phát âm của ngôn ngữ gốc.

[Nên nhớ: phiên âm không bao giờ chính xác 100% hết, mà chỉ hao hao thôi, bởi vì có những ngôn ngữ có cách phát âm (nhứt là những phụ âm đơn, phụ âm kép) rất khó (mà chính vì vậy mới hình thành hệ thống ký tự "phiên âm quốc tế")]

"Christ", trong tiếng Anh, phát âm là /kraɪst/; trong tiếng Pháp, phát âm là /krɪst/, khác với cách phiên ra "Ki-Tô".

Thực ra, "Ki-Tô" là PHIÊN ÂM từ "Cristo" /krɪsto/ trong tiếng Bồ Đào Nha (tiếng Ý cũng "Cristo"), phát âm hao hao với nhau hơn. Bởi vì vào thế kỷ 17 các giáo sĩ dòng Tên trong thời kỳ đầu tiên đến nước Việt truyền giáo, bấy giờ đa số là các vị người Bồ Đào Nha, số còn lại là người Ý. Đặc biệt, giáo sĩ Francisco de Pina (người Bồ) là người có công trạng tiên phong dùng hệ thống ký tự Latin để ghi âm tiếng Việt.

[vị giáo sĩ Alexandre de Rhodes là người đến truyền giáo sau này, ông học tiếng Việt và cách ghi âm tiếng Việt bằng ký tự Latin từ Francisco de Pina, sau đó Alexandre de Rhodes đã phát triển "chữ Quốc ngữ" và cho ấn hành Tự điển Việt - Bồ - La (Latin)]

* Còn CHUYỂN NGỮ, tức Việt hóa, là mần răng?

Cũng mượn chữ "Cristo" (đồng nghĩa với "Christ") để diễn giải tiếp. Người Tàu họ phiên âm, tức họ nghe mang máng cách phát âm gần với Cristo để ghi lại bằng chữ Hán: 基督. Mà hai chữ 基督 nếu đọc theo lối Việt-Hán (nhiều người quen gọi Hán-Việt, đọc theo tiếng Việt chớ không phải tiếng Tàu) là: "Cơ Đốc".

"Cristo" PHIÊN ÂM là: "Ki-Tô"

"Cristo" CHUYỂN NGỮ (Việt hóa) là: "Cơ Đốc".

Người Việt chuyển ngữ, trong rất nhiều trường hợp, là mượn "nguyên tắc cầu nối Hán tự" như dẫn trên.

"India" => mượn cầu nối chữ Hán là 印度 => Đọc thành tiếng Việt (không phải tiếng Tàu) từ hai chữ Hán này, là "Ấn Độ".

"Australia" => mượn cầu nối chữ Hán là 澳大利亞 => Đọc thành tiếng Việt (không phải tiếng Tàu) là "Úc Đại Lợi Á", nói gọn thành "Úc Đại Lợi" hoặc gọn hơn nữa là "Úc".

"Singapore" => mượn cầu nối chữ Hán là 新加坡 => Đọc thành tiếng Việt (không phải tiếng Tàu) là "Tân Gia Ba".

Còn nhiều nữa, hàng loạt danh xưng các nước như Bồ Đào Nha, Tây Ban Nha, Thổ Nhĩ Kỳ, Thụy Điển, Na Uy, Phần Lan, Nga, Đức, Pháp, Áo, Ai Cập ... đều mượn "cầu nối Hán tự" hết ráo, mà chuyển ngữ thành tiếng Việt (Việt hóa)!

- Nhắc lại, PHIÊN ÂM chỉ là thao tác ghi lại sao cho hao hao với cách phát âm của nguyên ngữ. Ký tự dùng để ghi lại, dĩ nhiên bằng chữ Quốc ngữ" (chớ không lẽ ghi bằng thứ chữ... từ trên cung trăng rơi xuống).
Ở đây không phải là "Việt hóa", bởi vì người ta phát âm ra sao thì mình ráng lặp lại cho gần giống, làm gì có công sức sáng tạo gì ở đây mà gọi "Việt hóa"?
Nước người ta là "Australia", nhại lại cách phát âm của họ /p'streɪli:ə/ mà ghi thành: "Ôt-trây-li-a" [mà cũng chỉ hao hao cho có, chớ người ta phát âm /li:ə/ thì lại ghi là /li-a/];
- Đảo quốc "Singapore", phiên âm từ cách phát âm của họ /sɪŋgə'pɔ:/, ghi thành "Xin-ga-po" [nói nào ngay, họ phát âm /gə/ nhưng lại ghi thành /ga/];

Còn CHUYỂN NGỮ? Quý bạn thừa biết "India" được chúng ta gọi là "Ấn Độ". Nghe phát âm giữa "India" với "Ấn Độ", khác nhau xa lắc, bắn đại bác còn không tới.

"Australia" được chuyển ngữ thành tiếng Việt là "Úc". Phát âm giữa "Australia" với "Úc" không giống nhau gì hết. Mặc gì phải giống nhau, ở đây đâu phải là phiên âm, mà là Việt hóa!

Qua việc CHUYỂN NGỮ, mỗi quốc gia chứng tỏ sự tự tin về kho tàng ngôn ngữ của họ.

Chẳng hạn, quốc gia hùng mạnh nhất nhì ở châu Âu có quốc danh (tên nước) - gọi bằng ngôn ngữ bản xứ của họ - là "Deutschland". Nhưng người Anh đâu rảnh đi phiên âm chữ "Deutschland" làm chi, mà họ chuyển ngữ qua tiếng Anh (tức Anh hóa) là: Germany. Người Pháp cũng rứa, chuyển ngữ qua tiếng Pháp (tức Pháp hóa) là: Allemagne.

Mấy chữ "Germany", "Allemagne" phát âm khác xa lắc xa lơ so với nguyên ngữ "Deutschland". Không sao hết trơn.

Còn người VN chúng ta? May thay, chúng ta cũng chuyển ngữ "Deutschland" qua tiếng Việt (tức Việt hóa) ngon lành, là: "nước Đức".

Cái sự tự tin, tài hoa trong Việt hóa bây giờ đang rụng dần.

Nguyễn-Chương Mt.